

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران
مدرسه علمیه ریحانه شهرستان اصفهان

مقاله علمی – پژوهشی

عنوان:

مصادیق امانت از دیدگاه مفسران شیعه واهل سنت

استاد راهنما:

سرکار خانم صادقی

پژوهشگر:

طاهره ترکی

الله أكبر
١٧٠

چکیده

امانتداری یکی از اساسی‌ترین موضوعات دین اسلام است. برای داشتن جامعه‌ای رو به رشد و برخوردار از امنیت و آرامش، توجه به امانت و امانت‌داری، یکی از ضروری‌ترین مباحث اجتماعی است. در قرآن نیز آیات متعددی در مورد لزوم امانت‌داری بیان شده است، مفسران شیعه و سنی نیز دیدگاه‌های مختلفی در این مورد بیان داشته‌اند. لذا این سوال مطرح می‌شود که، مصادیق امانت و امانت‌داری از دیدگاه مفسران شیعه و سنی کدامند... این تحقیق جهت پاسخ به سؤال مذکور با مراجعه به منابع تفسیری اهل تسنن و شیعه به شیوه‌ی توصیفی کتابخانه‌ای تنظیم شده است. منابع اهل تسنن و شیعه در بعضی از مصادیق امانت در مفاهیمی تعبیر مشترکی دارند، که همگی این مصادیق، تحت تعبیر تکالیف، گنجانده می‌شوند و همچنین در تعبیری مانند «اختیار، ودایع و امانات مردم، وفاء به عهود، اعضاء و جوارح، اسرارالهی و دیگر موارد» اشتراک نظر دارند. ولی مهمترین تفاوت در دیدگاه فریقین نسبت به مصادیق امانت ولایت و امامت ائمه (علیهم السلام) می‌باشد که همه مفسران شیعه در این مورد متفق القول اند و این برخلاف نظر اهل تسنن است.

کلید واژه‌ها: امانت، امانتداری، ولایت

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
۱. امانت از دیدگاه قرآن.....	۳
الف (نتیجه قبول امانت.....	۴
ب) آیه امانت.....	۵
۲- معنای عرض امانت.....	۶
الف) عرض امانت، عرض بر حقیقت است.....	۶
ب) عرض امانت، بر وجه مجاز و تمثیل است.....	۸
ج) نظر علامه در مورد عرض امانت.....	۹
۳- مصادیق امانت از نگاه مفسران شیعه و سنی.....	۱۱
۴- مصادیق مشترک امانت در بین مفسران شیعه و سنی.....	۱۲
الف) فرائض.....	۱۲
ب) طاعت.....	۱۳
ج) وظایف و واجبات دین.....	۱۳
د) حدود دین.....	۱۴
ه) دین و شریعت.....	۱۴
و) اوامر و نواهی.....	۱۵
ز) نماز، روزه، حج، جهاد، زکات، غسل.....	۱۶
ح) تکلیف.....	۱۶
ط) اسرار.....	۱۷
ی) عقل.....	۱۸
اعضا و جوارح.....	۱۸

ک) وفاء به عهد..... ۲۰

ل) ایمان..... ۲۰

م) عهد و پیمان..... ۲۱

۵- اختلاف مصادیق امانت در بین مفسران شیعه و سنی..... ۲۲

الف) محبت و عشق..... ۲۲

ب) وجود و هستی..... ۲۲

ج) توحید..... ۲۳

د) ولایت الهیه، امامت و ولایت ائمه (علیهم السلام)..... ۲۳

نتیجه گیری..... ۲۷

پیشنهادهات..... ۲۸

فهرست منابع..... ۲۹

پیشنهادات

امروزه در جامعه بیشتر درگیری‌ها، اختلافات از خیانت در امانت و دروغگوئی‌ها و تجاوزها به حقوق همدیگر سرچشمه می‌گیرد. اما در صورت ایمان به راستی و امانتداری و دانستن فوائد و برکات بی‌شمار اجتماعی و فردی آن خیلی‌ها آن را با جان و دل پذیرفته و به سوی آن متمایل می‌شوند. بنابراین در جامعه نیاز است که روحیه امانتداری و راهکارهای عملی تقویت گردد. از این رو خطاب به پژوهشگران محترم باید گفت که بحث امانت و امانت داری فی نفسه و به خودی خود اهمیت و ارزش خودش را دارد ولی پژوهشگر می‌تواند با آشکار ساختن اهمیت امانتداری و یاد آوری فوائد و برکات آن، روحیه امانتداری را در جامعه تقویت کند چرا که، اساساً بدون شناخت منافع و آثار یک عمل خیر انجام آن غیر مقدور است. و از آنجا که الگوپذیری انسان یک امر طبیعی است که از غریزه تقلید سرچشمه می‌گیرد. محققین و صاحب نظران میتوانند با معرفی کردن اسوه‌های امین در جامعه به جایگاه دنیوی و اخروی آن بپردازند.

در نتیجه به منظور ارتقای سطح فرهنگی جامعه، در زمینه امانت داری نیاز هست که اندیشمندان اسلامی در این مورد اهتمام بیشتری داشته باشند و همچنین با تدوین کتاب‌های در این زمینه به رشد فکری و فرهنگی جامعه کوشش کنند.

فهرست منابع

*قرآن

*نهج البلاغه

کتب فارسی

- ۱- ابن بابویه، محمد بن علی ، الأخبار، مصحح: علی اکبر غفاری ، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۰۳ق
- ۲- حسینی شاه عبدالعظمی ، حسین بن احمد، تفسیر اثنا عشری، ج ۲، تهران، انتشارات میقات، ۱۳۶۳ش.
- ۳- حسینی همدانی، سید محمد حسین ، انوار درخشان، ج ۴، ۱۳، تهران، کتابفروشی لطفی، ۱۴۰۴ق.
- ۴- خزاعی نیشابوری، حسین بن علی، روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن، ج ۹، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۴۰۸ق .
- ۵- سجادی، سید جعفر، تهران، فرهنگ معارف اسلامی، ۱۳۶۲ش.
- ۶- سور آبادی، ابوبکر عتیق بن محمد ، تفسیر سور آبادی ، ج ۳، تهران، فرهنگ نشر نو، ۱۳۸۰ش.
- ۷- شریف، بهاءالدین محمد بن شیخ علی، تفسیر شریف لاهیجی، ج ۱، ۳ ، بی جا ، انتشارات علمی، ۱۳۶۳ش.
- ۸- صدوق، محمد بن علی، معانی الاخبار، قم، نشر جماعتی از مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۶۱ش.

- ۹- طباطبائی، محمدحسین ، ترجمه تفسیر المیزان (به قلم سید محمد باقر موسوی همدانی) ج ۱۵، قم، دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۷۴ ش.
- ۱۰- طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن، ترجمه مجمع البیان فی تفسیر القرآن ، ج ۵ ، ۱۰، ۲۰ ، مترجمان، انتشارات فراهانی، تهران، ۱۳۶۰ ش
- ۱۱- طبری، ابی جعفر محمدبن جریر، ترجمه تفسیر طبری ، مترجمان، ج ۷، ۱۰، تهران، انتشارات توس، ۱۳۵۶ ش .
- ۱۲- طیب، عبدالحسین، طیب البیان فی تفسیر القرآن ، ج ۴، انتشارات اسلام، تهران، ۱۳۷۸ ش.
- ۱۳- عاملی، ابراهیم، تفسیر عاملی، ج ۴، تهران، انتشارات صدوق، ۱۳۶۰ ش.
- ۱۴- قرشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، (واژه شناسی قرآن) ، تهران، دار الکتب الإسلامیة، ۱۳۷۱ ش .
- ۱۵- ----- ، تفسیر احسن الحدیث ، تهران ، بنیاد بعثت ، ۱۳۷۷ ش
- ۱۶- کاشانی، فتح الله، تفسیر منهج الصادقین فی الزام المخالفین، ج ۳ ، ۴، ۷، تهران، کتابفروشی محمد حسن علمی، ۱۳۳۶ ش.
- ۱۷- کاشفی، حسین کمال الدین، مواهب علیه، تهران ، سازمان چاپ و انتشارات اقبال، ۱۳۶۹ ش.
- ۱۸- محمدتقی، مدرسی ، تفسیر هدایت، مترجمان ، ج ۴، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد، ۱۳۷۷ ش.
- ۱۹- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۲، ۳، ۷، ۱۲، ۱۷ ، تهران، دار الکتب الإسلامیة ، ۱۳۷۴ ش.

- ٢٠- ميبدي، ابوالفضل رشيدالدين ، كشف الاسرار و عدة الابرار (معروف به تفسير خواجه عبدالله انصاري)، ج ٢، ٨تهران ، انتشارات امير كبير ، ١٣٧١ش.
- ٢١- كتب عربى
- ٢٢- آلوسى، ابى الفضل شهاب الدين محمود، روح المعانى فى تفسير القرآن العظيم، ج ٣، ١٠، ٤ ، بيروت، دارالكتب العلميه ، ١٤١٥ ق .
- ٢٣- آندلسى، محمد يوسف (ابى حيان)، ج ٣، ٨ ، بيروت، البحر المحيط، دار الفكر، ١٤٢٠ ق.
- ٢٤- ابن عجيبه، احمد بن محمد ، البحر المديد فى تفسير القرآن المجيد، ج ٤ ، قاهره ، انتشارات دكتور حسن عباس زكى ، ١٤١٩ق.
- ٢٥- انصارى قرطبى، ابى عبدالله محمد بن احمد، الجامع لاحكام القرآن، دارالكتب المصريه، ١٣٦٤ ق.
- ٢٦- بغدادى (خازن)، علاء الدين محمد بن ابراهيم، الخازن (لباب التاويل فى معانى التنزيل) ، ج ١، ٣، ٤ ، بيروت، دار الكتب العلميه، ١٤١٥ ق .
- ٢٧- بياضوى ، ناصرالدين ابى عبدالله بن عمر بن محمد، أنوار التنزيل و أسرار التأويل، ج ٣ ، بيروت، دار احياء التراث العربى، ١٤١٨ ق.
- ٢٨- سبزواري نجفى، محمد بن حبيب الله، ارشاد الازهان الى تفسير القرآن، دار التعارف للمطبوعات، بيروت، ١٤١٩ق.
- ٢٩- طوسى ، ابى جعفر محمد بن حسن، تهذيب الاحكام (فى شرح المقنعه للشيخ المفيد) ، ج ٨، ٦ ، تهران، دارالكتب الاسلاميه، بى تا.
- ٣٠- عجيبه، ابى عباس احمد بن محمد، البحر المديد فى تفسير القرآن المجيد، ج ٤، قاهره ، ناشر دكتور حسن عباس زكى ، ١٤١٩ق.
- ٣١- مراغى، مصطفى، تفسير مراغى، ج ٢، ٥، ١٦، ٢٢، بيروت، داراحياء التراث العربى، بى تا.

- ۳۲- مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار، (محقق ، مصحح: جمعی از محققان) ، بیروت ، داراحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ق.
- ۳۳- موسوی سبزواری ، سید عبد الاعلی، مواهب الرحمن فی تفسیر القرآن ، ج ۸، بیروت، موسسه اهل بیت (ع)، ۱۴۰۹ ق.